

کتاب شب امتحان فارسی هفتم از ۴ قسمت اصلی تشکیل شده است که به صورت زیر است:

۱- **آزمون‌های نوبت اول:** آزمون‌های شماره ۱ تا ۸ این کتاب مربوط به مباحث نوبت اول است که خودش به دو قسمت تقسیم می‌شود:

(الف) **آزمون‌های طبقه‌بندی‌شده:** آزمون‌های شماره ۱ تا ۴ را درس به درس طبقه‌بندی کرده‌ایم؛ بنابراین شما به راحتی می‌توانید پس از خواندن هر درس از درس‌نامه، تعدادی سؤال را بررسی کنید. حواستان باشد این آزمون‌ها هم، ۱۰ نمره‌ای و مثل یک آزمون کامل هستند.

(ب) **آزمون‌های طبقه‌بندی‌نشده:** آزمون‌های شماره ۵ تا ۸ را طبقه‌بندی نکرده‌ایم تا چهار آزمون نوبت اول مشابه آزمونی باشد که معلمان از شما خواهد گرفت.

۲- **آزمون‌های نوبت دوم:** آزمون‌های شماره ۹ تا ۲۴ از کل کتاب و مطابق امتحان پایان سال طرح شده‌اند. این قسمت هم، خودش به ۲ بخش تقسیم می‌شود:

(الف) **آزمون‌های طبقه‌بندی‌شده:** آزمون‌های شماره ۹ تا ۱۶ را که برای نوبت دوم طرح شده‌اند هم طبقه‌بندی کرده‌ایم. با این کار باز هم می‌توانید پس از خواندن هر درس، تعدادی سؤال مرتبط با آن درس را پاسخ دهید. هر کدام از این آزمون‌ها هم، ۱۰ نمره دارند؛ در واقع در این بخش، شما ۸ آزمون کامل را می‌بینید.

(ب) **آزمون‌های طبقه‌بندی‌نشده:** آزمون‌های شماره ۱۷ تا ۲۴ را طبقه‌بندی نکرده‌ایم؛ پس، در این بخش با ۸ آزمون نوبت دوم، مشابه آزمون پایان سال معلمان مواجه خواهید شد.

۳- **پاسخ‌نامه تشریحی آزمون‌ها:** در پاسخ تشریحی آزمون‌ها، همه آن‌چه را که شما باید در امتحان بنویسید تا نمره کامل کسب کنید، برایتان نوشته‌ایم.

۴- **درس‌نامه کامل شب امتحانی:** این قسمت، برگ برنده شما نسبت به کسانی است که این کتاب را نمی‌خوانند. در این قسمت، همه آن‌چه را که شما برای گرفتن نمره عالی در امتحان فارسی هفتم نیاز دارید، تنها در ۱۶ صفحه آورده‌ایم، بخوانید و لذتش را ببرید!

یک راهکار: موقع امتحان‌های نوبت اول می‌توانید از سؤال‌های درس‌های ۱ تا ۹ آزمون‌های ۹ تا ۱۶ هم استفاده کنید!

فهرست

شماره صفحات

نوبت	آزمون	پاسخ‌نامه
اول	۳	۲۹
اول	۴	۲۹
اول	۵	۲۹
اول	۶	۲۹
اول	۷	۳۰
اول	۸	۳۰
اول	۹	۳۰
اول	۱۰	۳۰
دوم	۱۱	۳۱
دوم	۱۲	۳۱
دوم	۱۳	۳۱
دوم	۱۴	۳۱
دوم	۱۵	۳۲
دوم	۱۷	۳۲
دوم	۱۸	۳۲
دوم	۲۰	۳۲
دوم	۲۱	۳۳
دوم	۲۲	۳۳
دوم	۲۳	۳۳
دوم	۲۴	۳۳
دوم	۲۵	۳۴
دوم	۲۶	۳۴
دوم	۲۷	۳۴
دوم	۲۸	۳۴
درس‌نامه توپ برای شب امتحان		
۳۵		

پایان بندی درس فارسی هفتم

موضوع	نوبت اول	نوبت دوم	
		نیمه اول کتاب	نیمه دوم کتاب
معنی شعر و نثر	۳ نمره	۱ نمره	۲ نمره
شناخت و معنی واژه	۱ نمره	۵/۰ نمره	۱ نمره
درک متن	۲ نمره	۵/۰ نمره	۱ نمره
دانش‌های زبانی و ادبی	۲ نمره	۵/۰ نمره	۱/۵ نمره
خودارزیایی	۱/۵ نمره	۵/۰ نمره	۱ نمره
تاریخ ادبیات	۵/۰ نمره	-	۵/۰ نمره
جمع	۱۰ نمره	۱۰ نمره	

شماره	فارسی	نوبت اول	مدت آزمون: ۴۰ دقیقه	kheilisabz.com
ردیف	آزمون شماره ۱			پایه هفتم متوسطه اول
۱	معنی بیت زیر را بنویسید.	«ای نام تو بهترین سرآغاز	بی نام تو نامه کی کنم باز»	۱
۲	معنی واژه‌های مشخص شده را بنویسید.	الف) ای کارگشای هر چه هستند	نام تو کلید هر چه بستند	۰/۲۵
۳	ب) هم تو به عنایت الهی	آن جا قدم رسان که خواهی		۰/۲۵
۴	با توجه به متن روبه‌رو به سؤال‌ها پاسخ دهید. «الهی، جانی ده که کار آن جهان سازیم، دانایی ده که از راه نیفتیم، بینایی ده تا در چاه نیفتیم.»	الف) نویسنده دانایی و بینایی را برای چه هدفی می‌خواهد؟		۰/۵
۵	ب) منظور از «کار آن جهان سازیم» چیست؟			۰/۵
۶	بیت زیر از چند جمله تشکیل شده است؟	«با نسیم بهار و بلبل باغ	گرم رازونیا ز خواهم شد»	۰/۲۵
۷	در بیت زیر چه آرایه‌ای به کار رفته است؟	«دانه آرام بر زمین غلتید	رفت و انشای کوچکش را خواند»	۰/۲۵
۸	معنی ابیات و عبارات زیر را بنویسید.	الف) «برگ درختان سبز، در نظر هوشیار	هر ورقش دفتری است، معرفت کردگار»	۱
۹	ب) گویی با هر یک از آنان آشنایی دیرینه دارم.			۰/۵
۱۰	منظور از عبارت «آینده با حرف ساخته نمی‌شود» چیست؟			۱
۱۱	درست یا نادرست بودن جمله‌های زیر را مشخص کنید.	الف) در جمله «علی هر روز کتاب می‌خواند»، علی نهاد است.	ب) نهاد همیشه در ابتدای جمله می‌آید.	۰/۵
۱۲	در کدام جمله، برای تأثیرگذاری بیشتر، از تکرار استفاده شده است؟	۱) برای همین هم مدتی است دارم فکر می‌کنم این قلب کوچولو را به چه کسی بدهم.	۲) کسی که واقعاً حقیقت است توی قلب خیلی کوچولو و خیلی تمیز من خانه داشته باشد.	۰/۲۵
۱۳	در جمله روبه‌رو مفعول را مشخص کنید. «باید قلبم را بدهم به مادرم.»			۰/۲۵
۱۴	با توجه به مفهوم جمله، املاي درست واژه‌ها را انتخاب کنید و در جای خالی بنویسید.	الف) مادر بزرگ می‌گفت: «آب مایه ..... است.» (حیاط - حیات)	ب) آن نصفه قلبم را دادم به قوم و ..... خوبی که دارم. (خویش - خویش)	۰/۵
۱۵	معنی عبارت روبه‌رو را بنویسید. «ای تن، رنج از بهر خدای بکش.»			۰/۵
۱۶	با توجه به بیت زیر، چرا گیتی به چشم کبوتریچه تاریک شد؟	«نمودش بس که دور آن راه نزدیک	شده گیتی به پیش چشم تاریک»	۰/۵
۱۷	با توجه به بیت زیر، معنای واژه‌های مشخص شده را بنویسید.	نگردد شاخک بی‌ن برومند	ز تو سعی و عمل باید، ز من پند	۰/۵
۱۸	منظور از عبارت «عمر حقیقی را شناسنامه ما تعیین نمی‌کند» چیست؟			۱
۱۹	قصه‌های مجید نوشته کیست؟			۰/۵
۲۰	جمع نمرات	موفق باشید		۱۰

شماره	فارسی	نوبت دوم	مدت آزمون: ۴۰ دقیقه	kheilisabz.com
ردیف	آزمون شماره ۷			پایه هفتم متوسطه اول
الف) معنی شعر و نثر				
۱	ابیات و عبارات زیر را به نثر روان برگردانید.			
۰/۵	فارغ از سنگ بچه‌ها باشم.			
۰/۵	جانی ده که کار آن جهان سازیم.			
۱	بر این زادم و هم بر این بگذرم	چنان دان که خاک پی حیدرم		
۱	همه گل‌های عالم آزمودم	ندیدم چون تو و عبرت نمودم		
ب) شناخت و معنی واژه				
۵	واژه‌های مشخص شده را معنی کنید.			
۰/۲۵	جهان جمله فروغ روی حق دان.			
۰/۲۵	فدای تو، روله شیرینم.			
۰/۲۵	پیامبر گرامی اسلام، أسوه عالمیان است.			
۰/۲۵	نهام یک پارچه چریک بود.			
۰/۲۵	من خودم را موظف می‌دانم که برای خیر و صلاح شما تلاش کنم.			
۰/۲۵	پدرش به دست مزدوران خان کشته شد.			
۱۱	پ) درک متن			
۰/۵	در بیت «ای هست کن اساس هستی / کوه ز درت درازدستی» منظور از «هست کن» چیست؟			
۱	مفهوم کلی بیت زیر را بنویسید.			
	«آدم و نوح و خلیل و موسی و عیسی	آمده مجموع در ظلال محمد»		
ت) دانش‌های ادبی و زبانی				
۱۳	از میان واژه‌های زیر، واژه‌های غیر ساده را مشخص کنید:			
۰/۷۵	«شاگرد، سخنرانی، نمادین، کاغذ، روز، دست، تخته»			
۰/۷۵	فعل‌های زیر را به زمان مناسب خود در ستون سمت چپ وصل کنید.			
	(فعل)	(زمان)		
	خواهیم شنید	حال		
	می‌نویسند	گذشته		
	خورده‌ایم	آینده		
۱۵	دو هم‌خانواده برای واژه «تعجب» بنویسید.			
ث) خودارزیابی				
۱۶	پیام اصلی درس «زندگی همین لحظه‌هاست» چیست؟			
۱	چرا در دوره انقلاب، همه ایران یک معلم داشت؟			
ج) تاریخ ادبیات				
۱۸	جدول زیر را کامل کنید.			
۰/۵				
	ردیف	نام نویسنده یا شاعر	نام کتاب	
	۱	.....	حیدر بابا به سلام	
	۲	کلیک مورمان	.....	
۱۰	جمع نمرات	موفق باشید		

۱- ای کسی که نام تو بهترین شروع برای کارها است، بدون نام تو ممکن نیست که کتابم را آغاز کنم (کافی که افزای جمله را مرتب کنی و بدوئی که نامه به معنی کتاب است و مصرع دوم پرسش انگاریه).

۲- الف) حل کننده مشکلات، آسان کننده کارها

ب) بخشایش، لطف، توجه، احسان

۳- الف) برای شناخت راه درست از نادرست (شنیدی می‌گن راه و پناه رو باید بلد باشی؟)

ب) برای آخرت آماده شویم. ساختن = آماده شدن

۴- یک جمله.

نکته در شمردن جمله‌ها سه چیز را فراموش نکنیم: ۱- هر جمله‌ای یک فعل دارد، پس به تعداد فعل‌ها باید جمله داشته باشیم. ۲- فعل‌هایی را که حذف شده‌اند هم باید پیدا کنیم و به تعداد قبلی اضافه کنیم. ۳- کلمه‌هایی مثل: کاش، ای، به به، چه خوب و ... را هم یک جمله حساب می‌کنیم.

۵- تشخیص (جان‌بخشی) (به «دانه» حالت انسانی داده شده است).

۶- الف) هر جزئی از طبیعت برای انسان‌های باهوش مانند کتابی است که موجب شناخت پروردگار می‌شود. (معرفت = شناخت)

ب) انگار که با هر کدامشان مدت‌هاست آشنا هستیم. (دیرینه = قدیمی، مربوط به مدت‌ها پیش)

۷- یعنی نمی‌توان فقط با حرف زدن پیشرفت کرد؛ برای پیشرفت کردن و ساختن آینده باید کار کرد و با عمل و کار و کوشش، آینده را ساخت.

۸- الف) درست

ب) نادرست؛ (نهاد معمولاً در ابتدای جمله می‌آید، نه همیشه؛ پس ممکن است گاهی در وسط یا آخر جمله بیاید).

۹- در گزینه «۲» «خیلی» تکرار شده.

۱۰- «قلبم» (چه چیز را؟)

۱۱- الف) حیات (زندگی) ب) خویش (خویشاوند، قوم)

۱۲- ای تن من! به خاطر خدا این سختی‌ها را تحمل کن (از بهر خدا = به خاطر خدا/ بکش = تحمل کن)

۱۳- زیرا خسته شده بود و مسیری که رفته بود و فاصله‌ای که تا لانه‌اش داشت به چشمش بسیار زیاد آمد.

۱۴- بی‌بن: بی پایه، بی ریشه / برومند: بارور، پر بار

۱۵- یعنی عمر حقیقی، فاصله تولد تا مرگ ما نیست که تاریخ آن در شناسنامه ثبت شده؛ بلکه عمر حقیقی لحظه‌هایی است که با رفتارهای زیبا و کارهای بزرگ گذشته است.

۱۶- هوشنگ مرادی کرمانی

- ۱- از دست سنگ‌هایی که به سویم پرتاب می‌کنند، خیالم آسوده باشد.
- ۲- روح و جانی به ما بده که بتوانیم خود را برای جهان آخرت آماده کنیم.
- ۳- با این فکر و باور به دنیا آمده‌ام و با این باور هم از دنیا خواهم رفت و بدان که از پیروان حضرت علی علیه السلام هستم و در برابر ایشان سر تعظیم فرود می‌آورم.
- ۴- همه گل‌های دنیا را امتحان کردم و همانند تو نیافتم. (حواستان باشد که عبرت در مصرع دوم به همان معنی آزمودن و امتحان کردن است).
- ۵- روشنایی، نور
- ۶- فرزند (به زبان گردی)
- ۷- نمونه، الگو
- ۸- کسی که داوطلبانه می‌جنگد، سرباز شجاع
- ۹- درستی
- ۱۰- سرسپرده، کسی که تحت فرمان حاکم ستمگر کار می‌کند.
- ۱۱- به وجود آورنده، هستی‌دهنده، خداوند
- ۱۲- یعنی همه پیامبران در زیر سایه پیامبری او قرار دارند و دین او نیز کامل‌ترین دین‌هاست.
- ۱۳- سخنرانی (= سخن + ران + ی)، نمادین (= نماد + ین)، تخته (= تخت + ه)
- ۱۴- خواهیم شنید ← حال
می‌نویسند ← گذشته
خورده‌ایم ← آینده
- ۱۵- متعجب، عجیب، عجایب، عجب، اعجاب (ذکر دو نمونه کافی است).
- ۱۶- از وقت خود خوب استفاده کنیم و نگذاریم وقتمان تلف شود.
- ۱۷- چون همه به فرمان امام در کوچه‌ها و خیابان‌ها تظاهرات می‌کردند و درس آن‌ها درس انقلاب بود که آن را به گوش جهانیان می‌رساندند.
- ۱۸- (۱) شهریار (۲) نغمه عشق

درس

ستایش، زنگ آفرینش

شاید معنی این واژه‌ها را ندانی

درازدستی: ستمگری، زورگویی	رحمة الله عليه: بخشایش و رحمت خداوند بر او باد، خداوند او را ببخشد.
ظلمت: تاریکی	مصحف: کتاب، کتاب آسمانی، قرآن کریم
عنایت: لطف، توجه، احسان	طایفه: قوم، قبیله
توفیق: سازگاری و موافقت	دوگانه: نماز دورکعتی، نماز صبح
غوغا: همهمه، آشوب و فریاد	بگزارد: به جا بیاورد (گزاردن: به جا آوردن، برپا کردن (با گذاردن) به معنی «قرار دادن» اشتباه نگیری!)
افق: کرانه آسمان	دوگانه‌ای بگزارد: نماز صبح به جا بیاورد.
برخاست: بلند شد (با فواست به معنی اراده و قصد اشتباه نگیری!)	غفلت: ناآگاهی، بی توجهی
زائر: زیارت کننده، دیدار کننده	به: بهتر است.
زنجره: نوعی حشره که از خود صدا تولید می کند، سیرسیرک	پوستین: لباس زمستانی که از پوست حیوانات درست می کنند. (در پوستین کسی افتادن، کنایه از عیب جویی و بدگویی کردن از دیگران)
فارغ: آسوده، رها، راحت	خلق: مردم
کام: آرزو، میل	
اندرز: پند و نصیحت	
ایام: جمع یوم، روزها	
طفولیت: کودکی، خردسالی	
متعبّد: عبادت کننده، شکرگزار	

واژه‌هایی که ارزش املائی دارند

عنایت الهی - ظلمت - توفیق - غوغا - افق - برخاست - غلتید - ذره - رهسپار - پیغمبر - زائر حرم - زنجره - فارغ - اندرز - ایام طفولیت - متعبّد و شب خیز - رحمة الله عليه - مصحف - طایفه - دوگانه‌ای بگزارد - غفلت - پوستین خلق

معنی و مفهوم

ستایش

ای نام تو بهترین سرآغاز بی نام تو نامه کی کنم باز؟
ای کسی که نام تو بهترین آغاز برای انجام هر کاری است، هرگز بدون نام تو نوشتن کتابم را آغاز نمی کنم. (نامه بازکردن: یعنی آغاز نوشتن کتاب)

مفهوم

خداوند سرآغاز همه چیز است.
ای یاد تو مونس روانم جز نام تو نیست بر زبانم
ای کسی که فکر و یاد تو همیشه با جان و روح من است / به جز نام تو نامی بر زبان نمی آورم. (یعنی سخنانم همیشه با یاد و نام تو است)

مفهوم

من همیشه به فکر و یاد خداوندم.
ای کارگشای هر چه هستند نام تو، کلید هر چه بستند
ای کسی که مشکلات و گرفتاری همه موجودات را برطرف می کنی، نام تو مثل کلیدی است که هر در بسته‌ای را باز می کند و هر مشکلی را حل می کند.

مفهوم خداوند مشکل گشای همه و برطرف کننده همه مشکلات است.

ای هست کن اساس هستی کوتاه ز درت درازدستی
ای کسی که پایه و اساس هستی و آفرینش را به وجود آورده‌ای، زورگویی و ستمگری در درگاه تو وجود ندارد.

مفهوم خداوند همه هستی را به وجود آورده و کسی نمی تواند در برابر او قدرت‌نمایی کند.

هم قصه نانموده دانی هم نامه نانوشته خوانی
هر داستان و نامه‌ای را که نوشته نشده می دانی (تو از همه رازها و پنهانی‌ها آگاهی).

مفهوم هیچ چیزی از خدا پنهان نیست.

هم تو به عنایت الهی آن جا قدم رسان که خواهی
با لطف و توجه خداوندی‌ات من را به آن جایی برسان که می خواهی.

از ظلمت خود رهایی‌ام ده با نور خود آشنایی‌ام ده
از تاریکی و گمراهی خودم نجاتم بده و من را با نور هدایت و آگاهی خودت آشنا کن.
نکته «خود» در مصرع اول یعنی «من» و در مصرع دوم یعنی «خدا».

آرایه ادبی: تضاد: ظلمت و نور
الهی، دلی ده که در کار تو جان بازییم.

خدایا، به ما شجاعتی بده که بتوانیم در راه تو حتی از جانمان هم بگذریم.
جانی ده که کار آن جهان سازیم.

روح و جانی به ما ببخش که بتوانیم خود را برای جهان آخرت آماده کنیم.
دانایی ده که از راه نیفتیم، بینایی ده تا در چاه نیفتیم.

به ما دانش و آگاهی بده تا راه درست را گم نکنیم و بینشی به ما بده که اشتباه نکنیم.
آرایه ادبی: تضاد: راه و چاه

دست گیر که دست آویز نداریم.
کمکمان کن که جز تو یار و کمکی نداریم.

توفیق ده تا در دین استوار شویم، نگاه دار تا پریشان نشویم.
به ما کمک کن تا در راه دین استوار و پابرجا بمانیم و مراقب ما باش تا گمراه و آشفته نشویم.

زنگ آفرینش

شبنم از روی برگ گل برخاست گفت می خواهم آفتاب شوم
شبنم از روی گلبرگ بلند شد و گفت: می خواهم با گرمای خورشید بخار شوم؛
به آسمان بروم و با خورشید یکی شوم.

آرایه ادبی: تشخیص: برخاستن شبنم

جوجه گنجشک گفت می خواهم فارغ از سنگ بچه‌ها باشم
جوجه گنجشک گفت می خواهم از دست سنگ‌هایی که بچه‌ها به طرفم می اندازند، آسوده باشم.

تا افق‌های دور کوچ کنم باز پیغمبر بهار شوم
تا مکان‌ها و سرزمین‌های دور بروم و پیام آمدن بهار را برسانم.

نظامی گنجوی: از شاعران نامدار ایرانی که در گنجه (از شهرهای امروزی جمهوری آذربایجان) به دنیا آمد و برای همین به «گنجوی» معروف شد. نام اصلی او «ابومحمد یوسف» است. شهرت نظامی به سرودن منظومه‌های داستانی است. آثار او عبارت‌اند از: مخزن‌الاسرار، خسرو و شیرین، لیلی و مجنون، هفت‌پیکر و اسکندرنامه

خواجه عبدالله انصاری: به پیر هرات معروف بود و در قرن پنجم زندگی می‌کرد. به عربی و فارسی شعر می‌سرود و تفسیری هم برای قرآن نوشته است که اساس کار رشیدالدین میبیدی در تفسیر «کشف‌الاسرار» قرار گرفت. نثر خواجه عبدالله، آهنگین «مسجع» است. از آثار او ← مناجات‌نامه و الهی‌نامه **قیصر امین‌پور:** استاد دانشگاه و شاعر معاصر که در گتوند خوزستان به دنیا آمد و در پاییز ۱۳۸۶ وفات یافت. از شاعران موفق پس از انقلاب اسلامی به شمار می‌آید. از آثار او ← در کوچهٔ آفتاب، تنفس صبح، مثل چشمه مثل رود، به قول پرستو و آینه‌های ناگهان را می‌توان نام برد.

سعدی شیرازی: از شاعران قرن هفتم که در شیراز به دنیا آمد. برای اتمام تحصیلات به بغداد رفت و پس از آن سفر به سرزمین‌های عربی را پیش گرفت. سعدی پس از ۳۵ سال به شیراز بازگشت. مجموعهٔ آثار او با نام «کلیات سعدی» شناخته می‌شود که بوستان (به شعر)، گلستان (نثر آمیخته به شعر) و دیوان اشعار را دربردارد.

درس ۲ چشمهٔ معرفت

شاید معنی این واژه‌ها را ندانی

مویه: شیون و زاری، ناله، گریه	فراگرفتن: یادگرفتن
مجال: فرصت	معرفت: شناخت، دانش
خرناسه: صدایی ناهنجار که از گلو یا بینی شخص بیرون آید.	گوارا: لذیذ و خوشمزه
تقلاً: تلاش و کوشش	جلال: شکوه و بزرگی
قنداقه: دورپیچ کودک، ملحفه	اعجاز: معجزه، انجام‌دادن کاری عجیب و شگفت
غرقه‌شدن: غرق‌شدن، فرورفتن	مذاب: ذوب‌شده
کشته: کاشته	وداع: خدانگهدار گفتن، خداحافظی
	معصوم: بی‌گناه

واژه‌هایی که ارزش املایی دارند

غرق - غرقه - زلال - یقین - عظمت - غرور - آمین - نشاط - صحرا - جاذبه - اعجاز - مذاب - وداع - صفا - معصوم - ضمیر - بغل - قنداقه - زوزه - تیغه - مویه - خرناسه - تقلاً - هیجان - معرفت

معنی و مفهوم

احساس می‌کردم هم‌اکنون چشمه‌های معرفت از درون من سر باز خواهند کرد و آب‌های زلال و سرد و گوارای فهم و دانایی در من خواهد جوشید. حس می‌کردم همین حالا علم، دانش و آگاهی مثل چشمه‌ای از درون من خواهد جوشید و فهم و دانشم (دربارهٔ جهان) مثل آبی خنک و گوارا، از وجودم سرچشمه خواهد گرفت.

آرایهٔ ادبی: تشبیه معرفت به چشمه

زنگ تفریح را که زنجره زد باز هم در کلاس غوغا شد وقتی سیرسیرک با صدایش زنگ تفریح را اعلام کرد، باز هم کلاس شلوغ و پر از همه‌هم شد. **آرایهٔ ادبی:** تشخیص: زدن زنگ به زنجره نسبت داده شده است.

حکایت: نصیحت پدر (اندرز پدر)

یاد دارم که در ایام طفولیت، متعبّد و شب‌خیز بودم. شبی در خدمت پدر، رحمة الله علیه، نشسته بودم و همه شب، دیده برهم نبسته و مضمحف عزیز برکنار گرفته و طایفه‌ای گرد ما خفته. پدر را گفتم: از اینان، یکی سر بر نمی‌دارد که دوگانه‌ای بگزارد. چنان خواب غفلت برده‌اند که گویی نخفته‌اند که مرده‌اند.

گفت: جان پدر! تو نیز اگر بختی، به از آن که در پوستین خلق، آفتی. به یاد می‌آورم که در روزگار کودکی، شب‌ها برای عبادت خدا بیدار می‌ماندم و شب‌زنده‌داری می‌کردم. شبی کنار پدرم، که خدا او را بیمارزد، نشسته بودم و تمام شب بیدار ماندم و قرآن می‌خواندم، در حالی که گروهی دیگر در نزدیکی ما به خواب رفته بودند. به پدر گفتم: یکی از این‌ها بیدار نمی‌شود تا دو رکعت نماز صبح بخواند. طوری غافل و بی‌خیال خوابیده‌اند که انگار مرده‌اند. پدرم گفت: عزیز پدر، تو هم اگر بخوابی بهتر از این است که به عیب‌جویی و بدگویی از مردم بپرداز.

خودارزیابی

- ۱- چه کسانی در کلاس جنگل سبز، آرزوهای خود را مطرح کردند؟ بچه‌های طبیعت که جزئی از آفرینش هستند (شبنم، دانه، غنچه، جوجه گنجشک، جوجه پرستو، جوجه‌های کبوتران و معلم).
- ۲- منظور شبنم از جمله «می‌خواهم آفتاب شوم» چیست؟ منظورش این است که می‌خواهم با گرمای خورشید بخار شوم و به آسمان بروم و با خورشید یکی شوم یا مثل آفتاب، درخشان و پر نور شوم.

دانش‌های ادبی و زبانی

جمله

هر جمله، بخشی از نوشته است که معنای کاملی را می‌رساند و وظیفه‌اش آن است که هنگام سخن‌گفتن یا نوشتن، پیام را به شنونده یا خواننده انتقال دهد؛ یعنی وقتی مجموعه‌ای از چند کلمه را خواندیم یا شنیدیم که معنای کاملی را به ذهن ما برساند و دیگر منتظر واژهٔ دیگری برای کامل کردن معنا نبودیم، یک جملهٔ کامل را خوانده یا شنیده‌ایم.

- جمله می‌تواند تنها یک واژه داشته باشد، مثل: «رفتند.» یا «دیدی؟»
- برای شمردن تعداد جمله‌های یک نوشته، معمولاً تعداد فعل‌ها را می‌شمرند.

کلمات هم‌آوا

کلماتی هستند که تلفظ (آوا) آن‌ها کاملاً مانند هم است، اما معنی و شکل املایی آن‌ها با هم فرق دارد.

به معنی این کلمات هم‌آوا توجه کنید:

سفر (مسافرت)، صفر (ماه قمری بعد از ماه مُحَرَّم)

قریب (نزدیک)، غریب (غریبه، ناآشنا)

خواست (بلند شد)، خواست (طلب کرد)

توجه هنگام نوشتن املا با توجه به معنی این کلمات، باید شکل درست آن‌ها را انتخاب کنید.

۴ جمله عاطفی: این جمله احساس گوینده یا نویسنده را بیان می‌کند و معمولاً آخر آن علامت تعجب «!» می‌گذارند. مثل: «چه صبح خوبی!»

هم‌خانواده‌ها

هم‌خانواده‌ها کلماتی هستند که:

۱ ریشه و حروف اصلی یکسانی دارند.

۲ معنای آن‌ها به هم نزدیک است.

مانند: فهم، مفهوم، مفاهیم / عجب، تعجب، عجایب / طفل، طفولیت، اطفال

نکته در املاي کلمات به هم‌خانواده آن‌ها توجه کنید.

تاریخ ادبیات

دکتر علی شریعتی: از نویسندگان و اندیشمندان معاصر که در مزیان خراسان به دنیا آمد.

پدرش استاد محمدتقی شریعتی بود. شریعتی در رشته جامعه‌شناسی و تاریخ ادیان مدرک دکتری گرفت.

از آثار او ← فاطمه فاطمه است، کویر، اسلام‌شناسی

مثنوی معنوی: کتابی است به شعر و در قالب مثنوی، از مولوی شاعر قرن هفتم.

طاهره ایتند: از نویسندگان معاصر است که در شیراز به دنیا آمده است و در زمینه ادبیات کودک و نوجوان آثاری دارد.

از آثار او ← باغچه توی گلدان و به هوای گل سرخ

یقین داریم که در کلاس شگفت آفرینش و زیبایی طبیعت، عظمت و جلال و جاذبه خالق، درس را با همه وجودم لمس می‌کردم.

مطمئنم که برای من، آفرینش و زیبایی طبیعت مثل کلاس درسی بود که در آن بزرگی، شکوه و جاذبه آفریننده این زیبایی‌ها، یعنی خدا را با همه وجودم درک می‌کردم و می‌فهمیدم.

غرقه شکوه و اعجاز زیبایی خلقت بودم.

در شگفتی و معجزه زیبایی آفرینش غرق شده بودم و به آن می‌اندیشیدم.

درختان سرسبز باغ و صحرا را دیدم که شاخه دست‌های خویش را به آسمان برافراشته بودند و دعا می‌کردند و کودکان پرنشاط گل‌بوته‌ها و نوجوانان امیدوار دزت‌ها در گوش نسیم، آمین می‌گفتند.

درختان سبز، شاخه‌های خود را مثل دستان کسی که دعا می‌کند، به سوی آسمان بالا برده بودند و بوته‌های گل و دزت تازه همانند کودکان و نوجوانان شاد و امیدواری بودند که با صدای خود، برای اجابت دعای درختان آمین می‌گفتند.

آرایه ادبی: جان‌بخشی و تشبیه

گویی با هر یک از آنان آشنایی دیرینه دارم.

انگار خیلی وقت است که با همه آن‌ها آشنا هستم و همدیگر را می‌شناسیم.

برگ درختان سبز در نظر هوشیار هرورقش دفتری است معرفت کردگار

برای کسی که عاقل و هوشیار است، هر برگ سبزی از درختان، (هر جزئی از آفرینش) دفتری است که نشانه‌هایی برای شناخت خداوند، در آن نوشته شده است.

خودارزیایی

۱- در کلاس درس طبیعت چه زیبایی‌هایی را می‌توان درک کرد؟

عظمت، جلال و جاذبه خالق را می‌توان درک کرد.

۲- این ابیات از بوستان سعدی با کدام بخش از درس ارتباط دارد؟

برآرد تهی دست‌های نیاز ز رحمت نگردد تهی دست باز
همه طاعت آرند و مسکین نیاز بیا تا به درگاه مسکین نواز
چو شاخ برهنه برآریم دست که بی‌برگ از این بیش نتوان نشست

معنی: اگر کسی دست‌های خالی و نیازمند خود را به درگاه خدا بلند کند (دعا کند)، دست‌های او از رحمت الهی خالی باز نمی‌گردد؛ همه خدا را اطاعت می‌کند اما فرد بینوا ابراز نیاز می‌کند؛ پس بیا تا در درگاه خداوند بخشنده مانند درختان ابراز نیاز کنیم، زیرا بیش از این نمی‌توان بینوایی و حاجتمندی را تحمل کرد.

مفهوم در درگاه خدا باید دعا و راز و نیاز کرد - درختان هم ابراز نیاز می‌کنند. با این بخش درس ارتباط دارد:

بر روی سبزه‌ها و کشته‌های سیراب، درختان سرسبز باغ و صحرا را دیدم که شاخه دست‌های خویش را به آسمان برافراشته بودند و دعا می‌کردند.

۳- نمونه‌های دیگری از زیبایی‌های آفرینش را بیان کنید.

گل‌ها، کویر، آسمان و ستارگان، دریاها و اقیانوس‌ها و کوه‌ها.

دانش‌های ادبی و زبانی

تقسیم‌بندی جمله از لحاظ معنا، مفهوم، لحن و آهنگ

جمله‌ها از نظر معنا، مفهوم، لحن و آهنگ به چهار دسته تقسیم می‌شوند:

۱ جمله خبری: از اسمش پیدا است که خبری را به شنونده یا خواننده منتقل می‌کند و در پایان آن نقطه « . » می‌آید. مثل: «معلم آمد.»

۲ جمله امری: این جمله شکل امر کردن یا دستور دارد و در پایان آن هم نقطه « . » می‌آید. مثل: «یک لیوان آب به من بده.»

۳ جمله پرسشی: با استفاده از کلمات پرسشی یا فقط با تغییر لحن و آهنگ، از مخاطب سؤال می‌کند و در پایان آن علامت سؤال می‌آید. مثل: «چرا دیروز

نیامدی؟»، «شنیدی؟»